

[Udenrigsministeren]

ikke betyder noget for udviklingslandene. Det gør GATT i allerhøjeste grad. Det, jeg har peget på, er, at en GATT-aftale desværre ikke kommer til at betyde den store forskel for Afrika, fordi Afrika allerede i dag har en meget fri markedsadgang til Vesteuropa, som er de afrikanske udviklingslandes vigtigste marked. Det er derfor, at den traditionelle forestilling om, at mere handel kan være vigtigere end mere udviklingsbistand, ikke holder i Afrika, og det er også derfor, at vi med sorg i sinde må sige, at selv en nok så god GATT-aftale altså ikke betyder alverden for Afrika; men for andre verdensdeles udviklingslande, jo, bevares, dér betyder det overordentlig meget.

Så efterlyser hr. Erik B. Smith nogle bemærkninger om Mozambique, og dér er jeg ganske enig med hr. Erik B. Smith i, at det internationale samfund har en meget stor opgave og et meget stort ansvar sammen med parterne i Mozambique. De væbnede styrker skal demobiliseres, der er millioner af flygtninge, som skal genbosættes, og de frie valg skal forberedes og gennemføres. Jeg kan sige, at på den store konference, der bliver afholdt senere i år om Mozambique, vil vi deltage, og dér vil vi fra dansk side sammen med de øvrige EF-lande og de nordiske lande gøre, hvad vi kan for at støtte dette arbejde.

Hr. Riishøj var inde på Verdensbankens og Valutafondens opgaver og roller i en global sammenhæng. Dér må jeg for god ordens skyld minde om, at når jeg ikke kom ind på det, skyldes det, at dagens debat handler om Afrika.

Så spørger hr. Riishøj, om der ikke er behov for en bedre arbejdsdeling, specielt når vi ser på erfaringerne i Somalia. Svaret er: Jo, det er der. Det mener jeg sådan set også at jeg både indledningsvis og senere gjorde opmærksom på, at det arbejder vi i FN og andre sammenhænge stærkt på at sikre. Når vi i dag beklageligvis ser, at der stadig væk ikke ydes den militære beskyttelse af nødhjælpen i Somalia, der nu i lang tid har været vedtaget, så tror jeg ikke det skyldes ressourceproblemet, således som hr. Riishøj var inde på, men bl.a., at selv om det nu efterhånden i flere måneder har været muligt at sende belgiske faldskærmstropper af sted – belgierne er parat, finansieringen har længe været sikret – har FN-systemet tilsyneladende ikke været i stand til at træffe de nødvendige beslutninger.

Jeg har en stærk fornemmelse af, at det er beslutningslammelse og de problemer, der førte til, at man pressede ambassadør Mohamed Sahnoun ud af opgaverne i Somalia, der er baggrunden for, at man stadig væk ikke har fået de tropper til stede i Somalia, som er nødvendige for i givet fald at tvinge bistanden igennem de forskellige klanlederes områder, og det taler så meget desto mere for, at vi fastholder presset på FN-systemet, for at det kan komme til at fungere bedre.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslag om motiveret dagsorden nr. D 14 af Mimi Jakobsen (CD), Erik B. Smith (S), Ahlmann-Ohlsen (KF), Hanne Severinsen (V), Riishøj (SF), Jørgen Estrup (RV) og Ole M. Nielsen (KRF) (se foran)

vedtoges med 101 stemmer (S, KF, V, SF, CD, RV og KRF) mod 6 (FP).

Hermed var følgende forslag bortfaldet:

Forslag om motiveret dagsorden nr. D 15 af Kirsten Madsen (FP) (se foran).

Hermed sluttede forespørgslen.

Den næste sag på dagsordenen var:

5) Første behandling af lovforslag nr. L 76:

Forslag til lov om ændring af lov om folkeskolen, af lov om gymnasiet m.v. og af lov om kursus til højere forberedelseseksamen og om studieforberedende enkeltfagsundervisning for voksne m.v. (Frit skolevalg).

Af undervisnings- og forskningsministeren (Bertel Haarder).

(Fremsat 29/10 92).

Lovforslaget sattes til forhandling.

*Forhandling***Helle Degn (S):**

Hvis god og kundevenlig service fra den offentlige sektor er målet, er undervisningsministerens lovpåbud ikke svaret. Det er svaret, hvis man vil gøre uddannelsessektoren til en

[Helle Degn]

gemen forretning, fjerne servicen i de tyndest befolkede områder af landet og lave skoler for de hvide børn og skoler for de sorte børn.

Det vil danskerne heldigvis ikke; de kræver kvalitet og demokrati knyttet til den offentlige service. Mellem 80 og 90 pct. af de adspurgte i finansministerens gallupundersøgelse er godt tilfredse med de service- og valgmuligheder, de får for deres penge. Mellem 80 og 90 pct. af danskerne vælger at sætte deres børn i den nærmeste skole dels på grund af det sunde kulturmøde, dels fordi kammeraterne også efter skoletid helst skal være i nærheden. Kommunerne er derudover ved at udbygge sammenhængen mellem skole, fritid og lokale tilbud og bygger også på kulturcentertanken. Helhedsskolen er målet, og det støtter Socialdemokratiet.

Gennem de sidste år har vi ønsket at styrke decentraliseringen og demokratiseringen. Brugsynspunkter på kvalitetsudvikling og omstillingsevne har vi foreslået udviklet, bl.a. gennem en skolebestyrelse på hver skole, hver daginstitution og hvert enkelt gymnasium. Dialog er kodeordet for forældre og skole, når det drejer sig om udvikling af kvalitet i den offentlige service, og kravet er kvalitet for de penge, vi har til rådighed, for brugerne ved godt, at skat og service hænger meget nøje sammen; derfor har jeg også hæftet mig ved, at bl.a. Skole og Samfund i det sidste nummer af deres blad afviser regeringens forslag.

Man skal ikke undervurdere danskerne. De er ganske kvalitetsbevidste brugere af den offentlige service, viser finansministerens gallupundersøgelse ganske flot, og uanset hvor i Danmark vi bor, skal vores børn have sikret en fælles minimumsstandard i det, vi kalder den fælles folkeskole.

Forslaget om folkeskolen handler om frit skolevalg over kommunegrænserne. Skal man kunne bo i skattely i en billig, borgerlig kommune og samtidig få del i goderne i nabokommunen, der har satset på skolevæsenet? Skal de rige forældre kunne købe sig til pladser til deres børn hos naboen? Jeg spørger bare. Et eksempel om året på, at to kommuner ikke kan enes, berettiger ikke til at lovgive for særtilfælde.

Frit valg af skolefritidstilbud er endnu en umulighed for landets kommuner. De er i gang med gradvis at give dette servicetilbud, vi støt-

ter denne gradvise udbygning, og vi kan godt forstå, at Skole og Samfund, KL og skoledirektørerne siger fra over for forslaget.

Forslaget om tre gymnasievalg i stedet for to virker også helt ved siden af, da 98 pct. af de unge i dag kommer ind på deres første prioritet.

Forslaget indeholder også nedlæggelse af det fælles fordelingsudvalg inden for hvert amt og er også her helt galt. Uddannelsessektoren skal ikke være et supermarked eller discountmarked, der er styret af rene taxameterprincipper og smarte reklamefiduser; rektorerne skal ikke udnævnes til butiksbestyrere. Jeg har da også set, at rektorforsamlingen på linje med lærerne, GL og Amtsrådsforeningen frabeder sig det. Konsekvensen af forslaget bliver også meget nemt, at gymnasierne i de tyndest befolkede områder bliver lukket. Er det mon hensigten?

Konflikten mellem skat og lokal selvbestemmelse med hensyn til valg af service er åbenlys i regeringens ideologiske skoleridt; det hænger simpelt hen ikke sammen, og Socialdemokratiet kan ikke anbefale lovforslaget.

Eva Møller (KF):

Set med konservative øjne er hensigterne i det foreliggende lovforslag gode. Sådan som vi læser lovforslaget, prioriterer det borgernes frie valg og selvbestemmelse højere end stive systemer, og det finder vi er rigtigt i et demokratisk samfund.

Naturligvis er vi i Det Konservative Folkeparti vidende om de undersøgelser, som viser, at størstedelen af borgerne er tilfredse og vælger den nærmeste skole. Det er netop baggrunden for, at vi mener, at når der nu kun er nogle ganske få, som ønsker et andet servicetilbud, burde disse ganske få i et vist omfang kunne få opfyldt deres ønsker i et frit demokratisk vel-færdssamfund, og det er det, vi gerne vil tilgode med lovforslaget. Vi vil gerne gøre noget for de forældre og de elever, som i øjeblikket føler, at deres valgmuligheder er for begrænsede.

Det er dog naturligvis også for Det Konservative Folkeparti væsentligt, at vi respekterer kommunernes selvstyre og dermed altså også kommunernes ret til at planlægge på skoleområdet. Derfor er det for os afgørende, at det af forslaget tydeligt fremgår, at en elev kun har

[Eva Møller]

ret til optagelse på en anden skole end distriktsskolen, dersom denne anden skole erklærer sig villig til at optage eleven. Vi kan altså med sindsro afvise det, som fru Helle Degn sagde for et øjeblik siden, for man kan ikke bo i skattely i én kommune og sende sine børn i skole i nabokommunen, i hvert fald kan man det kun i det omfang, nabokommunen erklærer sig villig til at optage børnene. Hvis nabokommunen ikke ønsker at optage en elev, har vedkommende ingen ret til at gå der. Børn har altså en ret til at gå på distriktsskolen, og vi giver en mulighed for, at de kan få lov at krydse kommunegrænserne i de tilfælde, hvor skolerne ønsker det.

Det er også afgørende for os, at vi respekterer den kommunale frihed og det kommunale selvstyre på den måde, at der lægges op til, at betalingen for en elev, der går i skole i en anden kommune, afgøres af kommunerne selv gennem gensidige aftaler. I Det Konservative Folkeparti håber vi ikke, at den bemyndigelse, der findes i lovforslaget, hvorefter undervisnings- og forskningsministeren kan udarbejde regler for betaling, nogen sinde vil blive brugt; det ville for os være en trist ting set i relation til kommunernes frie selvbestemmelsesret.

Vi er naturligvis også helt klar over, at det her som på andre felter skal gælde, at når man får ret til frit at vælge et eller andet, giver det også én et ansvar og en forpligtelse, så vi finder det rigtigt, at man i disse tilfælde ikke længere har krav på befording mellem skole og hjem eller daginstitution.

På gymnasie- og HF-området bliver der mulighed for – og jeg understreger mulighed for og ikke pligt til – at afskaffe de såkaldte fordelingsudvalg. Hvis man i de enkelte områder skønner, at det er praktisk at have et overordnet udvalg, kan man have det; det nedlægges der ikke forbud mod i lovforslaget.

Selv om vi ved, at langt de fleste af eleverne får deres første ønske opfyldt, ved vi også, at der er få elever, som flyttes hen på skoler, hvor de bestemt ikke ønsker at gå, og fra konservativ side er vi tilfredse med, at disse få elever får mulighed for at tilkendegive to alternative skoler, de gerne vil gå på, og ud fra det, der hedder nærhedsprincippet, er vi helt trygge ved og tilfredse med, at vi lægger beslutningerne så tæt på borgerne som muligt. Derfor nærer vi hverken bekymring for, at det er den enkelte skole,

som selv skal afgøre, hvor mange klasser den ønsker at oprette, eller at den enkelte rektor selv skal afgøre, hvilke elever der skal optages, dersom der er flere elever, der søger, end der er plads til.

For os at se er der altså en stribe gode hensigter i lovforslaget, som vil give den meget lille minoritet af danske borgere, der ønsker et andet tilbud end den nærmeste skole, mulighed for at få deres ønske opfyldt. Det finder vi godt og rigtigt, og vi kan derfor støtte lovforslaget.

Hanne Severinsen (V):

Det er rigtigt, og det er også godt, at de fleste er tilfredse med den skole, som hører til deres distrikt. Kommunerne har levet op til deres forpligtelser, og det betyder, at det kun vil være få, som ønsker en anden skole, men selv om de fleste er tilfredse, hvorfor skulle vi så ikke give dem, der ønsker at gå i skole et andet sted, en mulighed for det? Der er allerede åbnet mulighed for, at kommunerne kan give frit skolevalg, og det har mange kommuner gjort med stor succes i mange år. I virkeligheden er det ikke blevet benyttet særlig meget, men det har i hvert fald ført til en stigende tilfredshed, fordi man selv kan bestemme, og der er ingen kommuner, der har haft problemer med det, tværtimod oplever jeg, at kommuner, der for 10 år siden havde nogle forfærdelige problemer med 2-3 børn, som de absolut ville koste hen på den skole, som de havde udnævnt til deres distriktsskole, nu finder, at det var tåbeligt at tage så mange slagsmål om det, for det viser sig, at det fungerer vældig godt, når folk kan bestemme selv, og det giver ikke særlig mange forandringer.

Vi har haft nogle eksempler på, at der er problemer med, at man vil flytte fra den ene skole til den anden; man bor måske tættere på en skole, som ligger i nabokommunen. Naturligvis burde det være sådan, at kommunerne selv kunne løse de problemer, så vi ikke behøvede at lovgive om det, men det har altså vist sig, at det er godt, at der er en eller anden form for sikkerhedsventil, så man rent faktisk kan få sin ret igennem, hvis der vel at mærke er plads på den anden skole, og det virker for de fleste helt unaturligt, at man ikke skulle kunne det. Hvis man flytter til en anden kommune og til en anden distriktsskole, får man ikke nødven-

[**Hanne Severinsen**]

digvis ret til at få transportudgifterne dækket, så det vil være forbundet med særlige omkostninger for den enkelte, som så selvfølgelig bliver nødt til at tænke sig om. Men der kan være grunde til, at man ønsker at gå på en anden skole, f.eks. kammerater, flytning, eller at man måske ikke lige akkurat føler sig hjemme på den skole, som tilfældigvis er éns distriktsskole, så alt i alt vil dette lovforslag betyde, at alle og ikke bare et stort flertal kan blive tilfredse.

Det samme gælder for gymnasiernes område. Der er ikke tale om, at man i de tyndt befolkede områder ikke vil give gymnasierne mulighed for at overleve, men vi kender den situation i storbyområder, at et amtsråd har bygget gymnasier, som folk ikke vil gå på, og hvor man har flyttet hele gymnasieklasser med S-tog, eller hvad det nu har været, fra det område, hvor de boede og gerne ville gå i skole, og over til det nye fine gymnasium, som man absolut ville have de skulle gå på. Sådant en situation er urimelig, og det kan man nu gribe ind over for, sådan at det i højere grad er eleverne selv, der kommer til at bestemme, hvor de vil gå. Som sagt vil det også kun være få tilfælde, men det er en sikkerhedsventil, som sikrer, at alle bliver tilfredse.

(Kort bemærkning).

Helle Degn (S):

Det er både fru Eva Møllers og fru Hanne Severinsens bemærkninger, der kalder mig på talerstolen igen.

Det er rigtigt, at forslaget indeholder en stribe af gode hensigter, problemet er bare, at denne stribe gode hensigter om at tilgodese de få kan blive et frygteligt problem for de mange. Konsekvensen af det kan blive, at fravalg for nogle ganske få forældre kan umuliggøre tilvalg for andre, dvs. at for amternes, gymnasiernes og kommunernes og folkeskolernes vedkommende kan disse valgmuligheder gøre det meget værre for mange flere, end man tydeligvis har til hensigt at redde valgmulighederne for, og man skal lige være opmærksom på, at det godt kunne være, at man kunne løse dette problem på en lidt anden måde, og derfor lægger vi vægt på den arbejdsgruppe, som finansministeren har tænkt sig at nedsætte. Det kan være, at den kan komme med nogle mere fornuftige løsninger end dem, som dette forslag er udtryk for, for det kan gå hen og blive en kata-

strofe for de mange, at man vil redde en enkelt elev eller to.

Hvis kommunerne ikke kan komme overens, er det fortsat vores opfattelse, at det er undervisningsministeren og KL, der henstiller til kommunerne at få løst mellemværendet den ene gang om året, hvor to kommuner ikke kan komme overens. Vi kan ikke lovgive for det, så det kan blive til stor ulykke for de mange, fordi det kommunale planlægningsgrundlag for en klasseetablering så simpelt hen vil smuldre væk.

(Kort bemærkning).

Hanne Severinsen (V):

Selvfølgelig kan man altid være bekymret for alt muligt, men når man ser på, hvordan det rent faktisk har virket i de kommuner, der har haft frit skolevalg, synes jeg ikke, at der er noget at bekymre sig for, og derfor er jeg overbevist om, at dette bare vil blive en sikkerhedsventil for nogle få.

(Kort bemærkning).

Eva Møller (KF):

Jeg skal også sige, at vi har set det frie skolevalg praktiseret i en lang række kommuner, og det har fungeret ganske udmærket. Derfor er det en gåde for mig, hvorfor vi ikke overalt i landet kan praktisere det frie skolevalg og derfor lovgive om det.

Jeg forstår simpelt hen slet ikke fru Helle Degns frygt for at lave særlovgivning, fordi jeg har indtryk af, at på masser af andre områder vil fru Helle Degn gerne lave lovgivning for ganske enkelte individer, men når det drejer sig om danske skoleelever, kan man åbenbart ikke tage hensyn til det enkelte individ, men kun til helheden, til massen.

(Kort bemærkning).

Helle Degn (S):

Nu synes jeg, at fru Eva Møller forfladiger problemstillingen en smule.

Jeg synes, ligesom både fru Hanne Severinsen og fru Eva Møller gav udtryk for, at vi ser eksempler på, at den kommunale verden administrerer den mulighed for fleksibilitet, der er i valg af skoledistrikter og valg af skole, utrolig flot og smidigt, og det er derfor, vi ikke kan acceptere, at man nu vil prøve at lovgive om et

[Helle Degn]

frit skolevalg, som ikke tjener nogens interesse, og det gør det rent faktisk ikke, fordi kommunerne godt selv kan administrere disse ordninger, og, som finansministerens gallupundersøgelse understreger, fordi hovedparten, altså et sted mellem 80 og 90 procent af borgerne, er godt tilfredse med den mulighed for frit valg af skole, som vi kender i dag.

Aage Frandsen (SF):

Det, som lovforslaget søger at tage højde for, er den konflikt, som jo – selv om vi vel en gang imellem nok helst ville være fri for den – er imellem på den ene side borgernes valgfrihed og på den anden side det kommunale selvstyre. Det er en konflikt, og vi er tilhængere af begge principper, og det tror jeg såmænd at alle partier herinde er, men det kan man ikke altid være. Spørgsmålet er så, hvilke konkrete problemer vi vil løse med dette lovforslag, hvor man altså lægger vægt på det ene princip, nemlig borgernes valgfrihed.

Jeg vil medgive ministeren, at de eksempler, vi kender med kommunernes manglende muligheder for at imødekomme forældreønsker, når man ønsker at flytte sit barn eller lade det gå i en nabokommunes skole, er klart uacceptabelt. Det er uacceptabelt, når man f.eks. må sige til et barn: Der er godt nok 15 km til den nærmeste skole, hvor du hører hjemme, men dér skal du altså gå. Du må ikke gå i den skole, der ligger 2 km herfra. Det kan man ikke forlange at nogen skal synes er fornuftigt, og man kan ikke uden videre påberåbe sig det kommunale selvstyre.

Men er det så rimeligt at løse problemet ved at lave en lovgivning, der er generel for området? Jeg vil spørge ministeren, om det ikke var muligt at prøve at løse det problem alene. Så ved jeg godt, at ministeren ikke får ministerens ønske om sådan et almindelig ideologisk felttog på området igennem, men herinde er vi vel mere interesseret i at løse konkrete problemer end i at lave en hel masse ideologiske ting. Det konkrete skulle så gå på, at ministeren kunne få lovhjemmel til to tilfælde, nemlig hvis det drejer sig om, at man vil undgå skoleskift i forbindelse med flytning, eller hvis afstanden mellem nærmeste skole i hjemkommunen er stor i forhold til nærmeste skole i nabokommunen. Det vil så sige, at man skulle lave en lovhjemmel, som konkretiserede tilfældene, og

som gav ministeren mulighed for senere at kunne gribe ind, hvis der opstod sager, som f.eks. dem, vi kender fra Hammel, Nørre Snede og andre steder, hvor et barn måtte tage en 6-7-8 km for at komme i skole i stedet for at tage til den nærmeste skole, som godt nok lå i en anden kommune. Men var det ikke en måde at gribe det an på at give lovhjemmel til at løse de konkrete problemer?

Det andet i lovforslaget om det frie valg inden for gymnasie- og hf-området står vi helt uforstående over for skulle være nødvendigt. Der er ingen, der har ønsket det, og der er ingen konkrete eksempler, som kan sammenlignes med dem, jeg har nævnt på folkeskoleområdet, der betinger, at man skulle lave det om, der blev lavet for 3 år siden.

Vi afviser generelt forslaget, men vil gerne være med til konkret at løse det, der drejer sig om folkeskolen – men altså netop konkret og ikke generelt – og det vil vi ud fra det princip, som vi er tilhængere af, nemlig at det kommunale selvstyre også skal kunne planlægge, og vi er bekymrede for, at de decentrale hensyn skal gå fløjten i denne forbindelse. Jeg må spørge ministeren, om ministeren, hvis det nu viser sig, at f.eks. de små gymnasier kommer i klemme, virkelig er interesseret i at tage chancen og sige, at det i forbindelse med fordelingsudvalgene er så vigtigt at få afskaffet det, som ministeren vil kalde bureaukratiske tiltag.

Til allersidst vil jeg sige, at når vi taler så meget om det frie valg, må vi må også gøre os klart, at et frit valg for nogle kan betyde ufrihed for andre. Hvis f.eks. ens egen skole forsvinder på grund af det frie valg, er der ikke så meget ved at have et abstrakt frit valg, for så har man ikke engang et konkret valg. Jeg vil også sige, at vi er tilhængere af ministerens tanker om, at man skal kunne stemme med fødderne – man skal kunne løbe væk – men man skal også kunne stemme med hovedet, og det vil sige, man skal bruge sin indflydelse dér, hvor man hører til.

Tom Behnke (FP):

Da Fremskridtspartiets uddannelsespolitiske ordfører, hr. Køpke Christensen, ikke kan være til stede, har jeg lovet at læse følgende op:

Fremskridtspartiets opgave i det politiske liv er naturligvis at præge udviklingen i den rigti-

[Tom Behnke]

ge retning; om det så er ved selv at fremsætte forslag, der kan vedtages, eller ved at få ideer, som andre fremsætter og får vedtaget, er næsten lige meget.

Når det drejer sig om frit skolevalg over kommunegrænserne, er regeringens forslag langtfra tilstrækkeligt, for regeringen ønsker ikke, at pengene følger eleven i fuldt omfang, regeringen vil kun pålægge kommunerne at betale et beløb svarende til beløbet til friskoler, og så er det langtfra sikkert, at nabokommunen vil acceptere eleven.

Fremskridtspartiet ønsker derimod et egentligt billetsystem, hvor hele udgiften er tilknyttet eleven og følger denne. Man bør tage udgangspunkt for dette beløbs størrelse i et gennemsnit for udgiften pr. elev i den afgivende kommune, hvilket Kommunernes Landsforening også har foreslået. Gennem billetsystemet skabes også et konkurrencemoment mellem skolerne til gavn for eleverne og det danske uddannelsessystem, idet forældrene og eleven sammen kan vurdere kvalitet og pris, og en vækst i elevantallet vil være til stor fordel for de omkostningsbevidste institutioner, idet de herved øger deres overskud.

Der vil opstå en skarp konkurrence om eleverne, billetten er elevens eller den studerendes trumfkort over for skolerne. Et frit valg betyder, at eleven kan fravælge den dårlige eller for dyre skole, ligesom eleverne endvidere gives mulighed for at betale for ekstra kvalitet. Uddannelsesinstitutionernes indtægter vil komme til at stå i direkte forhold til antallet af elever på skolen, og ingen kan få ekstra bevilninger fra det offentlige, så institutionerne må tilpasse indtægter til udgifterne. Alle udgifter – lærerlønninger, bøger, bygninger osv. – skal indgå i billetprisen. Som skolesystemet er i dag, er der ingen, der ved, hvad skoleuddannelsen koster. For Fremskridtspartiet er der ikke noget forkert i, at der sættes en pris på offentlige ydelser, for ligesom forbrugere kender prisen, inden de handler, skal vi også kende prisen på en skoleuddannelse, inden vi vælger.

Men som vi før har set det også i andre sammenhænge, er regeringen ikke villig til at tage de nødvendige initiativer. I stedet forsøger man at lappe lidt her og der, men mens antallet af lappeløsninger vokser, skrider fundamentet langsomt alle andre steder. Men trods alt er det ikke mere end to år siden, de første spæde

tegn på frit skolevalg spirede frem hos regeringen og resulterede i ændringen af folkeskoleloven i 1990, og hvis regeringen fortsat vil reformere skolesystemet med den hastighed og vi kan forvente, at endnu flere af Fremskridtspartiets synspunkter gennemføres inden for de næste par år, bliver det naturligvis med Fremskridtspartiets støtte. Under alle omstændigheder går det foreliggende forslag i den rigtige retning; vi har nogle små betænkeligheder, som vi vil vende under udvalgsarbejdet, men vi er som sagt generelt positive over for forslaget, og med den indstilling går vi til udvalgsarbejdet.

Bente Juncker (CD):

Lovforslaget er en del af udmøntningen af regeringens tanker om, at borgerne skal have et friere valg med hensyn til de ydelser, der tilbydes af det offentlige. Det er ydelser, vi betaler til over skattebilletten, og man kan sige, at det også er en måde at købe nogle varer på, som man har brug for. Det specielle ved dem er, at de hører til i det sortiment, der i hovedsagen er offentlige anliggender, og som vi finansierer, producerer og driver i fællesskab.

For folkeskolens vedkommende synes CD, at det er helt fint, at skoledrenge i FASTERHOLT kan få lov til at gå i den skole, der ligger kun 1 km borte i nabokommunen, i stedet for at være tvunget til at bruge den nærmeste i sin egen kommune, der ligger 10 km borte.

Ministeren brugte dette eksempel i et indlæg i Information den 19. november 1992, og vi er i CD fuldkommen enige med ministeren i den betragtning.

Det vil så også være naturligt, at skoledrenge forældre vælger nabokommunens skolefritidsordning. Er den dyrere end hjemkommunens, må de acceptere den større forældrebetaling, men uden at det nævnes i lovforslagets bemærkninger, må også det modsatte kunne forekomme. Jeg vil bede ministeren om en kommentar hertil.

For folkeskolens elever gælder det generelt, at distriktsskolen er det naturlige valg, fordi den normalt vil være den nærmeste og man har sine kammerater i nærheden. Vi er derfor ikke særlig betænkelige ved at slippe valget frit også over kommunegrænserne, men inden CD giver grønt lys, skal konsekvenserne nøje belyses, og vi vil også gerne vide noget mere om de kommunale organisationers synspunkter.

[Bente Juncker]

For gymnasiernes vedkommende må jeg bedrøve ministeren med, at vi i CD er meget mere forbeholdne. Her er der i forvejen frit valg i en så høj grad, at omkring 95 pct. af ansøgerne for årene 1992 og 1993 fik opfyldt deres primære ønske. Derfor er valgfriheden langt mindre interessant i denne del af forslaget end den flytning af amternes politiske kompetence til skolebestyrelserne, der foreslås. Er det mon begyndelsen til en kommunalreform? Amterne kan få lov til at bestemme, hvor lille en skole må være, og konkurrence og markeds kræfter kan så, hvis de ellers virker, stille og roligt gøre de store gymnasier større, så amtet må lukke de små. Det rammer eleverne i mere afsides egne og ødelægger de lige muligheder for alle unge, uanset hvor i landet de bor. Det er vi imod. Til gengæld kan prisen pr. produceret enhed måske gå ned på grund af stordriftsfordele, for nu at blive i den markedsorienterede terminologi. Er det noget sådant, der er hensigten?

For CD har det altid været afgørende at sikre undervisningsniveau og -indhold på en sådan måde, at studentereksamen er ensartet på landsplan. Disse krav vil vi ikke slække på, og vi er bange for, at ministerens konkurrencestyringsmodel billedlig talt skal afløse timestyringsmodellen. Presset for at få større friheder, også hvad angår undervisningens indhold og form, vil komme før eller siden, hvis man fastholder tanken om en reel konkurrence på kvalitet. Det er vores største betænkelighed, og CD vil under ingen omstændigheder risikere at lade den fremtidige studentereksamen styre af moduler og markeds mekanisme.

Mens forslaget for folkeskolen har pragmatisk karakter, er der for gymnasiet tale om en form for ideologi, CD ikke bryder sig om.

Ole Vig Jensen (RV):

Undervisningsministeren har i et indlæg i dag i Berlingske Tidende under overskriften: »Frit skolevalg« bl.a. skrevet:

»Hvis en elev gerne vil gå på en bestemt skole, og hvis der er plads på skolen og det ikke koster det offentlige ekstra, så må ingen juridisk magt kunne hindre eleven i at få ønsket opfyldt«.

Det åbner jo ikke mange muligheder for Folketinget, hvis det skal tages bogstaveligt, men jeg går ud fra, at ministeren er til at for-

handle med alligevel på trods af dette stærke udsagn.

Vi er for så vidt grundlæggende enige med regeringen, både principielt og reelt om, at vi bør give borgerne størst mulig frihed inden for de rammer, der nu engang må fastlægges af det offentlige, af samfundet. Og det er da også noget, som er lykkedes på en række områder, som det er nævnt i den mere omfattende redegørelse, der blev givet om frit valg. Vi har det på de fleste områder inden for de videregående uddannelser, idet de unge her selv kan vælge, hvor de vil søge optagelse. Vi kender det fra biblioteksverdenen, hvor man kan låne bøger hvor i landet, man har lyst til. Vi kender det fra folkeoplysningsområdet, hvor man kan søge undervisning dér, hvor man har lyst til. Og der er ingen tvivl om, at der er områder, hvor vi kan gå videre, end vi har gjort i dag. Det er nu engang sådan, at borgerne jo ikke er til for systemernes skyld, men det er omvendt.

Det foreliggende forslag er vi imidlertid fra radikal side noget reserveret over for. For så vidt angår gymnasieområdet mener jeg, det er et meget lille problem, ministeren lægger op til at ville løse. For det er jo en kendt sag og sagt af andre, at hen imod 95 pct. af de unge får opfyldt de ønsker, de har fremsat. Det er altså en meget lille del, og det kan måske derfor også få ministeren til at sige: Jamen så er der vel heller ingen grund til at være bekymret for at give de sidste frihed? Når vi er betænkelige – men vi drøfter det gerne i udvalget – er det, fordi vi faktisk synes, at fordelingsudvalgene fungerer ganske godt, og de har den fordel, sådan som jeg i hvert fald kender til det, at man her får en åben drøftelse – kortene må lægges på bordet – af den fordeling af eleverne, som ikke umiddelbart kan klares i forbindelse med deres første ønske. Hvis det alene er rektorerne – med al god tro på, at de også vil gøre det godt – kan der alligevel være skjulte interesser, og jeg mener, man kan løbe den risiko, at det – specielt på længere sigt – ville blive et problem for den decentrale struktur, som vi jo har lagt vægt på at have inden for gymnasieområdet. Derfor vil vi være forbeholdne over for den del af det.

Når det gælder folkeskolen, er der jo allerede i dag muligheder for et frit skolevalg. Vi har oven i købet som et ekstra supplement og en god mangeårig tradition også muligheden for at søge den frie skole.

[Ole Vig Jensen]

Når vi er reserverede med hensyn til at gå videre på folkeskoleområdet, skyldes det ganske enkelt, at vi ikke ønsker at betragte skolen som blot en serviceinstitution; skolen i lokalsamfundet er noget andet og mere end en serviceinstitution.

Jeg må indskyde, at vi meget gerne vil medvirke til at løse de problemer, som ministeren selv har opregnet eksempler på, og som man kender fra sit daglige virke, hvor enkeltelever og forældre behandles helt urimeligt, fordi der eksisterer en kommunegrænse – vi kender alle sammen eksemplerne – på en bedre måde, end det har ladet sig gøre indtil nu.

Men at have en skole i lokalområdet er også en forpligtelse eller, om man vil, en udfordring til forældrene, til lokalsamfundet om at få en sådan skole til at være et levende, velfungerende sted. Derfor skal det ikke blot være en serviceinstitution, man sådan kan flytte fra eller til. Man bør føle sig forpligtet til at medvirke til, at skolen er et godt sted for lokalsamfundet, et samlingssted, et sted for det folkelige fællesskab. Derfor vil vi være reserverede over for tanken om at gå meget længere end de muligheder, der foreligger allerede i dag.

Men der bliver brug for underudvalgsarbejdet at se på nogle af bestemmelserne. Vi vil gerne være med til at bløde op dér, hvor der forekommer urimeligheder.

Lysholm Christensen (KRF):

Begrebet frihed er et plusord. Hvem vil ikke gerne have frihed? »Frit skolevalg« er vel også plusord. Hvem vil ikke gerne have frit skolevalg? Så dette her begynder jo positivt. Men når det gælder folkeskoleområdet, har vi jo allerede en vis form for frit skolevalg, og det fungerer ganske udmærket, så vidt vi er orienteret. Der er nogle, der benytter sig af den mulighed, at de kan vælge en anden skole end distriktets skole, mod at de selv klarer transporten. Det fungerer ganske udmærket.

Men nu har vi fået nogle eksempler på, at der er problemer over kommunegrænsen. Vi har fået 3½ eksempel – det har jeg set på et stykke papir, det er muligt, der er flere – på, at der er nogle, der gerne vil over kommunegrænsen, og at det er et problem, kommunerne ikke kan finde ud af at få løst. Så må jeg spørge: Er det virkelig nødvendigt at lave lovgivning for 3½ problemområde? Det er vi ikke overbevist

om. Vi vil da meget gerne, at dette finder en løsning, men at det ligefrem er nødvendigt at gøre det ved lovændring, er vi ikke overbevist om.

Når det gælder gymnasieområdet, må jeg straks udtrykke en stor betænkelighed ved lovforslaget. Vi er af den opfattelse, at fordelingsudvalgene i amterne fungerer udmærket, at de gør et godt arbejde. Det er en nødvendig opgave, de løser. Det fremføres ofte, at gymnasierne er for dyre i forhold til handelsskoler og tekniske skoler. Det er sikkert rigtigt, men det er vist ikke til at lave om på, så længe vi har så stram en lovgivning på området, som vi har. Loven skal jo holdes: der skal være de tilbud, som loven foreskriver.

Men hvis vi nedlægger fordelingsudvalgene, bliver det vist endnu værre med økonomien, for så vil man mangle en mulighed for at lave en naturlig fordeling af eleverne i tilfælde, hvor klasserne ikke er fyldt op. Der kan være en lille by imellem to gymnasiebyer, hvor det kan være naturligt det ene år at sende dem mod øst og det andet år mod vest, alt efter de lokale forhold. Vi mener, at vi fratager amterne muligheden for at lave en rationel styring og drift af gymnasieområdet og udnytte kapaciteten bedst muligt.

Desuden er vi bekymret for de små gymnasieskoler i landets udkanter. Det er skoler, som i høj grad er mere end gymnasieskoler. De fungerer ofte som lokale kulturcentre, hvor musik og foreningsliv og alt muligt andet blomstrer. Og det vil blive et stort tab for disse små bysamfund, hvis de mister deres gymnasieskole, og det tror jeg der er fare for, hvis vi gennemfører dette her.

Det kniber mig også her at få øje på problematikken. Vi får at vide fra Amtsrådsforeningen, at 96 pct. af ansøgerne får deres første ønske opfyldt. Hvad er der så at lovgive om?

Vores betænkelighed er altså så stor, at vi nok vil give tilsagn om at drøfte sagen i udvalget, men ikke kan give vores umiddelbare tilslutning.

Undervisnings- og forskningsministeren (Bertel Haarder):

Det har været en rigtig førstebehandling med vidt forskellige synspunkter, og megen tvivl er også blevet stillet til skue her fra talerstolen. Dog fornemmer jeg, at Socialdemokra-

[Undervisnings- og forskningsministeren]

tiet, når det gælder folkeskoleledelen, er temmelig ene i sin totale afvisning.

Andre har rejst tvivl, men har dog samtidig erkendt, at der er en kerne af sandhed i dette, at der er nogle helt urimelige tilfælde, vi skal have gjort noget ved.

Senest har hr. Lysholm Christensen sagt, at det er for stort et apparat at sætte i værk, når der kun er nogle få tilfælde. Til det vil jeg for det første sige: Det er et meget lille apparat; det er en usandsynligt enkel lille ændring, som ikke medfører nogen administration overhovedet. Der er slet ikke noget apparat. Det er bare et lille bitte komma, der flyttes fra det ene sted til det andet i lovgivningen og derved løser det problem på den enkleste måde.

Modsat, hvis man følger hr. Aage Frandsen og lader ministeren få en bemyndigelse – pu ha da! – en bemyndigelse til at rende rundt i visse tilfælde og blande sig i kommunernes sager. Dét er kompliceret, og dér kommer man virkeligt til at skyde spurve med kanoner. Men lovforslaget er såre enkelt og har ingen administrative konsekvenser overhovedet, hverken for staten eller for kommunerne.

Når vi har fået problemerne på grundskoleområdet, skyldes det jo ikke ond vilje. Det skyldes lidt træghed og stivhed, men først og fremmest skyldes det dette, at en del af landets kommuner kører efter princippet: Vi tager andre kommuners elever uden betaling, og derfor vil vi heller ikke betale, når vores elever går i andre kommuners skoler, mens en anden gruppe af kommuner siger: Vi skal betale, når vores elever går i nabokommunen; så vil vi sandelig også have penge, når nabokommunens elever skal gå her. Og hvis nu den nabokommune tilfældigvis er en af dem, som kører efter det første princip, hvor man ikke betaler, så har vi problemet. Det er lige præcis det, som har skabt de tilfælde, som er blevet landskendte.

Men man skal ikke tro, at det er de eneste tilfælde; det er blot de tilfælde, hvor forældrene er blevet så splittetrossede, at de har klaget til undervisningsministeren, på trods af at ministeren slet ikke er klageinstans, og at ministeren derfor ikke kan gøre noget som helst. Alligevel har de klaget og larmet og udløst massevis af avisartikler, som er en skændsel for den danske folkeskole og for det danske kommunale selvstyre. De har altså klaget, på trods af at de slet ikke kan klage.

Hvis man skal tro kommunernes egne oplysninger, er det tusinder, det drejer sig om. Jeg vil gerne citere fra den spørgeskemaundersøgelse, jeg har fået tilsendt fra Kommunernes Landsforening den 26. oktober 1992. Her skriver man følgende:

»Således udgør elever, som undervises på tværs af kommunegrænserne, ca. ½ pct. af de adspurgte kommuners samlede antal undervisningspligtige elever, og blandt de adspurgte kommuner har kun få kommuner inden for det sidste år afslået ansøgninger om skolevalg fra elever i nabokommunerne. Det samlede omfang af ansøgninger om skolevalg fra elever med bopæl i nabokommunerne udgør således kun 2 promille af de undervisningspligtige elever i de adspurgte kommuner.«

Så kan man diskutere, om det er få eller mange, men det er jo altså ikke en håndfuld, det er hundreder og måske tusind, og det er under alle omstændigheder en skændsel, at vi skal have de sager. De sager, som har udløst klagerne, vedrører altså elever, som helt oplagt skulle have haft lov at gå i deres gamle skole, skulle have haft lov at gå i den allernærmeste skole. Men derudover er der jo alle de mennesker, som har opgivet på forhånd, fordi de ved, det ikke kan lade sig gøre; dem skal vi jo også tælle med.

Dermed har jeg svaret både fru Helle Degn og hr. Lysholm Christensen, som begge mente, at dette her drejede sig om ganske få eksempler. Det drejer sig om langt flere.

I øvrigt vil jeg anholde fru Helle Degn, når hun siger, at forældreforeningen Skole og Samfund afviser regeringens forslag. Nej, det gør forældreforeningen Skole og Samfund ikke. Den anbefaler et friere skolevalg, men kritiserer, at den modtagende skole ifølge regeringens forslag kan sige nej. Det er det, man kritiserer. Men det synes jeg er absolut nødvendigt, for ellers kan man risikere, at den modtagende skole skal til at bygge eller leje pavilloner osv., og det er da ikke rimeligt. Det rimelige må være, at det bliver som på friskoleområdet, nemlig at den modtagende skole selv bestemmer, hvor mange elever den vil have. Så det var altså en forkert oplysning. Skole og Samfund går ind for forslaget.

Det er rigtigt, at Skole og Samfund samtidig nævner, at man kan have den betænkelighed, at eleverne kunne forsamles, som fru Helle

[Undervisnings- og forskningsministeren]

Degn sagde, de hvide i nogle skoler og de mørke i andre skoler, men det får jo altså ikke Skole og Samfund til at gå imod forslaget.

Jeg vil også minde fru Helle Degn om, at de betænkeligheder, hun har, og som hr. Ole Vig Jensen til dels tilsluttede sig, er betænkeligheder, begge ordførere så også måtte have haft, dengang vi for et par år siden vedtog, at der skulle være frit skolevalg inden for kommunens grænser.

Vi har jo vedtaget, at ingen jordisk magt inden for kommunens grænser kan forhindre en elev i at komme i en anden skole, hvis denne skole siger ja, og hvis det ikke betyder økonomiske merudgifter for kommunen. Så alt det dér med de hvide og de sorte har vi levet med; det står allerede i loven. Det eneste nye er, at det samme nu gælder på tværs af kommunegrænser, som vi for længst har vedtaget gælder inden for kommunegrænserne.

Jeg bliver derfor nødt til at påpege, at både fru Helle Degn og hr. Ole Vig Jensen sagde noget, som udelukkende vedrører det forslag, der er gennemført for et par år siden, og som ikke vedrører det, vi her taler om. Her taler vi kun om, hvorvidt der skal gælde det samme på tværs af kommunegrænser, som der gælder inden for kommunens grænser. Og så har det ingen mening at tale om hvide skoler og sorte skoler, nedlæggelse af små skoler osv. Det er meningsløst i denne forbindelse. Det skulle man have talt om, da vi for et par år siden vedtog de gældende regler.

Er der så sket ulykker her i sommer, da man valgte skoler? Nej, ingen som helst. Kan nogen nævne ét eneste problem, der er opstået som følge af det, vi dengang vedtog? Nej. Her er vi virkelig totalt fri for et eneste eksempel, og det vidner jo lidt om, hvad det er for et problem, vi har med at gøre. Det er et marginalproblem, som generer nogle mennesker voldsomt, men som vi kan løse uden omkostning for samfundet, uden omkostning for kommunen, på den enklest tænkelige måde, nemlig, som jeg sagde, ved at flytte et lille komma i lovgivningen. Så enkelt kan det gøres. Det er ikke bureaukratisk. Det er ikke et stort apparat.

Jeg er glad for, at hr. Aage Frandsen her kom op og bevidnede, at SF har ændret standpunkt, når det gælder frit skolevalg. Hr. Aage Frandsen og jeg har ellers skrevet artikler om den sag, især i Jyllands-Posten, for et par år

siden. Men så havde SF vistnok en kongres – eller hvad det nu hedder i SF – hvor man besluttede, at nu kunne det være nok med den dumme strid med den liberale minister, for den havde man jo tabt på forhånd, og man kunne lige så godt se i øjnene, at der også var mange SF'ere, der var tilhængere af frit skolevalg. Og så sadlede man om, det kunne man høre i dag. Jeg tror også, det er hr. Aage Frandsen, som har æren for, at der blev sadlet om. Det skal hr. Aage Frandsen have tak for.

At han så kom til at foreslå en meget bureaukratisk løsning med en bemyndigelse til ministeren til at rende rundt og plage skolevæserne, beklager jeg. Lad os nu vælge den enkle model, som ikke gør nogen som helst skade. Det er den, der er foreslået her.

På gymnasieområdet har ordførerne været mere forbeholdne. Det er fuldstændig rigtigt, som flere har sagt, at problemet ikke er så stort på gymnasieområdet. Når høringssvarene var så negative, hang det vel sammen med, at vi i det oprindelige udkast forbød fordelingsudvalgene, men det har vi jo blødt op, sådan at man gerne må have fordelingsudvalgene. Men jeg kan da oplyse, at f.eks. Københavns Kommune mig bekendt ikke har noget særligt ønske om at bevare fordelingsudvalgene; i hørings svaret melder man meget blødt på det punkt.

Så hvis det er fordelingsudvalgene, som er problemet, skal man lige huske, at dem kan man godt bevare. Det er da muligt, at vi skal skrive det noget tydeligere; det kan være, vi skal formulere det på en anden måde.

Det eneste, regeringen har på hjerte i denne sag, er, at vi gerne vil undgå, at man deporterer hele hold fra én egn af amtet til en anden, for det synes vi er urimeligt. Også selv om man kan have regionalpolitiske grunde til det, synes vi, det er urimeligt, at et helt hold gymnasieelever skal sendes fra den ene skole til den anden, hvis der vitterlig er plads på den skole, hvor de helst vil gå.

Men her erkender jeg, at det på landsbasis ikke er mange hold, det drejer sig om. Det antal hold, som dette lovforslag vil udelukke flytning af, kan nok tælles på to hænder, måske endda på én hånd. Så det er ikke nogen stor sag; det erkender jeg.

På den anden side er regeringens lovforslag jo udtryk for en betydelig forenkling, så hvorfor ikke acceptere det? Men lad os tale om det.

[Undervisnings- og forskningsministeren]

Jeg synes, vi har haft en god førstebehandling. Jeg synes, at kun Socialdemokratiet har skilt sig ud ved at være helt urimeligt negativ, ved at stille det op, som om der slet ikke er noget problem. Der er et problem. Og hvis Socialdemokratiet virkelig ønsker, at vi nu skal trække en skillelinje ned igennem denne sag, som går ca. her foran talerstolen og ned til døren – en skillelinje mellem dem, som tænker på systemerne frem for borgerne, og dem, som godt kan se, at det bør være borgerne, der kommer først – »People first«, som en ny amerikansk præsident jo sagde i sin valgkamp – jamen så har vi fået det konstateret. Men er det virkelig sådan et gammelt betonstandpunkt, som Socialdemokratiet vil gøre sig kendt på i denne og andre sager? Jeg synes, at Socialdemokratiet skulle optræde med samme lydhørhed, som SF's ordfører her har vist, og som også alle andre ordførere har lagt for dagen. For der er et kerneproblem her, som vi skal gøre et eller andet ved.

Men lad os tale om det. Jeg er sikker på, at vi får en livlig og god drøftelse imellem første, anden og tredje behandling.

Helle Degn (S):

Jeg tror, at undervisningsministeren også uden for disse vægge er kendt for at stjæle slogans. Det så vi også her et eksempel på, idet ministeren meget gerne vil overtage det demokratiske partis slogan »People first«. Men det lyder hult, når undervisningsministeren forsøger at overtage den slags slogans.

Jeg tror ikke, Socialdemokratiet står ene. Vi giver udtryk for en betænkelighed, som jeg hører deles meget langt rundt blandt partierne. Jeg er meget enig i det indlæg, som hr. Ole Vig Jensen leverede om skolen som lokalt kulturcenter. Vi mener, at borgerne har den opgave – hr. Ole Vig Jensen gik så vidt som til at sige den forpligtelse – at medvirke til, at den lokale skole bringes til at fungere og er en del af en kulturpolitik. Det synspunkt er også for os noget bærende, noget meget fundamentalt, hvorfor vi også mener, det er vigtigt, at vi får slået det fast i de samtaler, vi har i øjeblikket om en ny folkeskolelov, at skolen betragtes som et lokalt kulturcenter.

Jeg er også meget enig med hr. Lysholm Christensen, som siger, at det vel ikke kan være rigtigt, at vi nu skal til at lovgive, fordi mini-

steren altså kan grave 3½ eksempler op på, at der er to kommuner, der er kommet op at toppes og ikke kan finde ud af, hvordan man nu kan dele udgifterne imellem sig. Disse 3½ eksempler kan højst give adgang til en bemyndigelse. Det er jeg ganske enig i. Derfor er det selvfølgelig sådan noget, man må overveje, hvis man overhovedet skal begive sig ind på en løsning af denne opgave.

Jeg tror, at undervisningsministeren har ledt og ledt, fordi han jo skulle levere varen til finansministeren om eksempler inden for sit område. Men stadig væk kan 2 promille, som undervisningsministeren også selv hævdede det, ikke berettige en generel lovændring, men kan højst give adgang til en ministerbemyndigelse.

Skole og Samfunds betænkeligheder er jo det samme som et faktisk nej. Man besmykker det lidt, men reelt er der jo tale om, at man ikke kan leve med den udformning, lovforslaget har fået.

Jeg mener stadig væk, at det er sådan, at når vi skal vurdere, hvor der er behov for at lave lovændringer, må man tage udgangspunkt i den reelle verden. Hvis der forekommer et enkelt eksempel om året, hvor kommuner ikke kan komme overens, så må undervisningsministeren og KL – og det ønsker de faktisk også i KL – sætte sig ned og prøve at forhandle sig til rette, og det er det, der højst kan blive tale om også for vores vedkommende. Jeg nægter ikke, at de 3½ eksempler foreligger, men de kan ikke løses med det lovforslag, som ligger på Folketingets bord i dag.

Aage Frandsen (SF):

Undervisningsministeren er jo en venlig mand, og jeg er da ikke i tvivl om, at det var udtryk for ærlig venlighed, når undervisningsministeren lavede en skillelinje ned igennem folketingssalen og jeg kom på den efter undervisningsministerens mening rigtige side. Jeg opfatter det sådan set også kun som en kompliment. Det generer mig såmænd ikke, for jeg ved godt, hvor langt vi er enige, og hvor langt vi ikke er enige.

Det, vi er enige om, er, at det er vigtigt at lægge vægt på valgfriheden. Men der er samtidig et interessant spændingsfelt mellem valgfriheden for den enkelte og fællesskabets selvstyre. Der er ingen tvivl om, at ministeren ikke

[Aage Frandsen]

er så begejstret for det, som jeg nu kalder fællesskabets selvstyre – det lyder nemlig smukke end det udtryk, jeg tror ministeren ville have brugt – i forhold til den enkeltes valgfrihed. Det er et interessant spændingsfelt, og det er det, vi diskuterer konkret ud fra det foreliggende lovforslag.

Dette, at vi var i stand til sammen at lave gymnasie- og hf-loven i foråret 1990, var også udtryk for, at vi tog disse to hensyn, og jeg synes, det var godt. Vi tog også hensyn til valgfriheden.

Hvad angår spørgsmålet om, hvilken model man skal lave, vil jeg gerne sige til ministeren, at han har ret i, at dette her er enkelt. Men noget, der er enkelt, kan jo have en meget stor virkning – en virkning, der også omfatter andet end det, man siger man vil løse problemet for, og det er det, der er problemet her. Det, der er vanskeligheden her, er, at man for at løse problemet for nogle enkelte tilfælde laver en ændring – man fjerner nogle ord – og det giver nogle konsekvenser.

Det, der var min model, var ikke, at ministeren generelt skulle have en bemyndigelse. Nej, man skulle stille nogle kriterier op, og inden for de kriterier var der så mulighed for, at ministeren kunne gribe ind i de tre-fire tilfælde, der kommer hvert fjerde-femte år. Det er det, det drejer sig om, og ikke andet. Men det kan man kigge på, og er der mulighed for at finde en anden model, er vi villige til at se på det.

Så til allersidst ministerens bemærkninger om, at det frie skolevalg, som blev indført inden for kommunens grænser, ikke giver problemer.

Det er nok ikke helt rigtigt. Derfor kan det godt være, at det er rigtigt at lave det, men det har givet problemer, som vi hørte af det male riske eksempel med hvide og sorte. Det er altså konsekvenser, man må tage med, hvis man vil have det frie skolevalg.

Men man kan ikke komme uden om, at i de store kommuner har det skabt problemer med, at man simpelt hen søger frit nogle steder, og så er der skoler, hvor der er nogle, som er mange hundrede generationers danskes børn, og der er andre skoler, hvor der er første generations og anden generations danskes børn. Det var rent faktisk en konsekvens af det, en ikke særlig behagelig konsekvens. Det synes jeg bare man ved en anden lejlighed skal kigge på at løse.

Undervisnings- og forskningsministeren (Bertel Haarder):

Jeg må minde hr. Aage Frandsen om, at de skoler, vi her taler om, og som har problemer med mange tosprogede elever, især ligger i Københavns Kommune og Århus Kommune. Mig bekendt har Københavns Kommune i årevis haft frit skolevalg, og så vidt jeg ved, har Århus Kommune det også. Det var disse store kommuner, som havde den største risiko for masseflytninger, det var dem, der først indførte det frie skolevalg, og som siden med rette har rost sig af, at man opfylder næsten alle ønsker.

Allerede før vi vedtog den seneste lovændring, var der frit skolevalg i de dele af landet, hvor risikoen for det, fru Helle Degn kaldte raceadskillelse eller hvide og sorte skoler, var størst. Dertil kom så, at vi for et par år siden ændrede loven, så at der blev frit skolevalg som her foreslået inden for kommunegrænsen. Det, der her foreslås, er alene, at nu skal det samme gælde på tværs af kommunegrænsen. Det er ikke særlig meget, men det er på den anden side umuligt at forklare, hvorfor den frihed, der gælder inden for kommunegrænsen, dog ikke også skal gælde på tværs af kommunegrænsen.

Hvem kan dog gøre nogen begribeligt, at noget så ligegyldigt som en kommunegrænse skal være afgørende for, om man har frit skolevalg? Hvorfor skal det ramme folk, at de tilfældigvis bor ved siden af en kommunegrænse? Er der nogen retfærdighed i det? Det, at der er sådan en knast i en eksisterende lov, er det virkelig noget argument for, at man ikke vil fjerne den, men hellere vil have en bemyndigelse, så man kan lade knasten sidde? Lad os da i stedet hugge knasten af.

Når fru Helle Degn tilslutter sig hr. Ole Vig Jensens betragtninger om det kulturelle sammenhold omkring den enkelte skole, vil jeg gerne sige, at dette meget lovpriste sammenhold skulle vi i så fald have ødelagt allerede for to år siden, dengang vi vedtog frit skolevalg inden for kommunegrænserne. Men det ødelagde jo ingenting. Selvfølgelig ødelagde det ingenting. Så den er ikke så meningsfyldt den argumentation, den er faktisk meningsløs. Det her drejer sig om, at der skal gælde det samme på tværs af kommunegrænser, som der gælder inden for kommunegrænser. Jeg ville ønske, at ordførerne ville tage stilling til det og ville be-

[Undervisnings- og forskningsministeren]

grunde over for mig og Tinget, hvorfor den frihed, der gælder inden for kommunegrænser, ikke også skal gælde på tværs af kommunegrænser.

Men jeg ved godt, hvorfor der ikke kommer nogen begrundelser. Det er nemlig ikke muligt at finde en begrundelse for det. Det bliver ikke andet end Kommunernes Landsforenings snak, som vi jo kender godt, og som jeg også godt forstår. Jeg tror, mange i Kommunernes Landsforening synes, at det er flovt, at man ikke selv har kunnet løse det her, men det har man altså ikke kunnet. Jeg har vist englelig tålmodighed, i flere år har jeg korresponderet med skiftende formænd, og jeg har korresponderet med borgmestre. Senest var det den 12. november borgmesteren i Ølstykke, som meldte nej. Den dreng, som efter flere skoleskift havde fundet sig til rette på Sankt Annæ Sangskole, måtte ikke blive gående på Sankt Annæ Sangskole. Jamen hvem kan forklare, at noget så fjollet skal kunne passere?

Så er der nogle, der siger: Jamen det er kun et eksempel om året. Nej, det er det ikke. Jeg må gøre opmærksom på, at 2 promille af 600.000 er 1.200, og 1.200 er noget andet end 3. Dertil kommer, at oven i de 1.200 skal vi lægge alle dem, som på forhånd opgiver, fordi de ved, det er håbløst. Så det er altså et større antal.

(Kort bemærkning).

Helle Degn (S):

Debatten om det frie skolevalg synes jeg skal have det ord med på vejen, at den revision, vi vedtog af folkeskoleloven, hvor vi gav kommunerne yderligere adgang til at administrere en frihed for skoledistrikterne, kun er kommet til at fungere, fordi kommunerne administrerer dette uhyre ansvarligt og netop ikke gør det, som undervisningsministeren prædiker og agiterer for. De administrerer det med megen klogskab, betydelig betænkksomhed. Kun og alene dette gør, at vi ikke ser bivirkningerne af undervisningsministerens definition af frihed, så vi netop ikke får sorte og hvide skoler i kommunerne. Det kan man ikke takke undervisningsministeren for, men det kan man takke kommunalbestyrelserne og kommunernes administrative fornuft for, at vi ikke er havnet i den form for tolkning af frihed.

Undervisnings- og forskningsministeren (Bertel Haarder):

Kommunerne har overhovedet ingen mulighed for at administrere de nye regler, der kom ind for et par år siden, godt eller dårligt. De giver ganske enkelt forældrene en klingende klar ret. Den har forældrene administreret med besindig ro, og uden at det har skabt kludder i planlægningen. Det vil forældrene da også gøre, når de nu får den samme ret på tværs af kommunegrænserne.

Der er overhovedet ingen grund til at rose kommunerne for, at de her har administreret noget på en rimelig måde. Det er slet ikke spørgsmålet om kommunernes administration, det er spørgsmålet, om fru Helle Degn vil komme herop og forklare, hvad begrundelsen er for, at den lovændring, som hun selv er gået med til, og som ikke har voldt nogen problemer, og som giver frit skolevalg inden for kommunegrænsen, ikke også må gælde på tværs af kommunegrænsen. Kunne fru Helle Degn ikke godt prøve at tage stilling til det? For hendes lange tale handler om noget andet. Den handler om det frie skolevalg, som er indført, og som ikke har givet problemer.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (Henning Rasmussen):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til Uddannelsesudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

6) Første behandling af lovforslag nr. L 89:

Forslag til lov om ændring af lov om social bistand. (Ophævelse af revisionsbestemmelse til § 70 vedrørende private pasningsordninger for børn).

Af socialministeren (Else Winther Andersen).

(Fremsat 18/11 92).